

סמסטר ב'-2011
התפתחות הפילוסופיה
הנאופלטונית
מראשיתה עד התקופה
המודרנית

מטבע של הקיסר הרומי 260-268 לסה"ג Gallienus
פטרוננו של הפילוסוף היווני-מצרי, פלוטינוס אשר ייסד את הפילוסופיה הנאופלטונית

המטבע מראה את "גאליאנוס אוגוסטוס" מוכתר כאל אפולון, האהוב על הפילוסופים -- ובצד השני מופיע הקיסר כאפולון

הבטחת גאליאנוס לייסד "פלאטונופוליס" כעיר של פילוסופים לא הוקמה בשל התערבות אנשי החצר

משך הסמסטר נתייחס לתחומים הבאים בתולדות הפילוסופיה הנאופלטונית:

- המטפיסיקה והאונטולוגיה של פלוטינוס יליד מצריים
- הלוגיקה והאתיקה הפיתגוראית של תלמידו פורפיריוס איש צור
- תפיסת הזמן והדת אצל חסידים, אימבליכוס הסורי
- התאולוגיה המתמטית של פרוקלוס
- הפרשנים הנאופלטוניים שביארו את כתבי-אריסטו ואפלטון בשלהי העולם העתיק
- המשך הנאופלטוניזם בימי הביניים וברנסנס אצל אברבנל, ואבן גבירול
- המשך הנאופלטוניזם בהגות המיסטית המודרנית
- נפתח בדיון קצר בעניין המקורות של הנאופלטוניזם לרבות
  - א. סיכום המטפיסיקה ותורת ההכרה בדיאלוגים של אפלטון -- והפיסיקה והפיסולוגיה של אריסטו
  - ב. תפיסת העיסוק בפילוסופיה כלהידמות לאלוהים המודגשת באפלטוניזם האמצעי
  - ג. הקוסמולוגיה המסטית של הגנוסטים המצריים

תלמידים המעוניינים לחזק את ידיעתם בתחומים האלה יוכלו לפנות לספרים הבאים:

J.E.Raven, "Plato's Thought in the Making" Cam.

G.E.R. Lloyd, "Aristotle: The Growth and Structure of his Thought"

J. Dillon, "The Middle Platonists" London 1977

החלק העיקרי של הקורס יוקדש לדיון בפילוסופיה של פלוטניוס תוך כדי קריאה מכתביו המכונים ה"אנאדות" בתרגום העברי של נתן שפיגל (הוצ' מוסד ביאליק)

- א. פלוטניוס היה יליד מצריים הרומית אשר גדל בחברה יוונית ולמד פילוסופיה באלכסנדריה. בגלל שהיה פעיל בין השנים 205-270 לסה"נ, הגותו נחשבת כתחילת הפריחה האחרונה של יוון העתיקה. לכן הגותו מגשרת בין הפילוסופיות של התקופה הפגאנית ואלו של התקופה הנוצרית שבאה אחריה. בעקבות זאת השפעתה גם מורגשת בפילוסופיה הערבית והיהודית.
- ב. בגלל שפלוטניוס לימד פילוסופיה ברומא, רעיונותיו היו מכובדים לא רק בעולם היווני אבל גם בעולם של קוראי לטינית. ובכך, הפכו לבסיס ההגות הלטינית המדיאבלית במערב ולבסיס המחשבה היוונית במזרח אצל הוגים נוצרים, יהודים ומוסלמים ביחד.
- הפילוסופיה שנוסדה על ידי פלוטניוס הינה רק לכאורה התחייה של תורת אפלטון, ובכך נקראת היום Neoplatonism אבל למרות שלדעת פלוטניוס הרצאותיו היו רק ביאור לדברי אפלטון, תורתו מהווה למעשה שילוב בין אפלטון ואריסטו -- הריהי זיווג של תפיסת המציאות כטמונה בעולם המושכלים האפלטוניים עם התפיסה האריסטוטלית שהמוחשים הם המציאות של העולם הזה. תורתו של פלוטניוס מלמדת שהעולם הפיסיקלי הינו רק השלכה פנומנאלית שמקורה בנפשנו - שבעצמה הינה רק השלכה של שכל היקום - אשר גזור מהעולם המושכל האפלטוני. זאת אומרת, שמדובר במציאות מוניסטית אחת המאופיינת במימדים ובהשלכות רבים. אך למרות שחשב כי זה רק ביאור לדיאלוגים, חשב אפלטון באופן מקורי, כי המציאות מנותקת מצללי העולם המוחשי -- ובכך אצלו דואליזם של שני עולמות נפרדים ולא מוניזם

כיוון שפלוטינוס הדגיש את גזירת המוחשים מהעולם המושכל--
הוא תפס את הממשות כאחדות מלוכדת לכן, המציאות האמיתית
עבורו אינה מנותקת מהמוחשים כדברי אפלטון -- אבל גם אינה
קיימת בעולם המוחשים בלבד כדברי אריסטו -- אלא שהמציאות
מוצלת מהמושכלים אל העולם הזה באופן מדורג. יוצא מכאן
שלפי פלוטינוס העולם הזה הינו רק מימד אחד של העולם הרוחני
כיוון שהכל" מואצל"מעקרונות רוחניים, יוצא כי כל דבר הוא רק פן
שונה של הרוחני במימד אחר. היות וההאצלה הינה מדורגת
בעצמה יש אפוא מימדים רבים למציאות הגזורים זה מזה החל
מהעקרונות המושכלים עד להידללותם בעולם הפנומנאלי
לשם יצירת אונטולוגיה חדשה זו, פלוטינוס יצר לעצמו תורת
הכרה חדשה והסבר חדש למכניזם של התחושה - שניהם שילוב
של אפלטון ואריסטו - עיסוקו גם בהסבר ליופי הפיסיקלי ולמהות
האתית וחיים

בכך פלוטינוס יצר לעצמו תורה פילוסופית כוללת המתייחסת
להיבטים רבים של ההגות

כדי לעמוד על הגותו נדון בפסוקים הבאים מכתבי פלוטינוס בתרגומו
העברי :

כרך א' אנאדה 1 מס' ז "על הטוב הראשון

על מהו חי ומיהו האדם " כרך א' אנאדה 1 מס' א

על היפה" כרך א' אנאדה 1 מס' ו

כרך ב' אנאדה 5 מס' א "על שלוש אבותהויות מבראשית

בחלק השני של הסמסטר נלמד על התפתחות הפילוסופיה

הנאופלטונית אצל תלמידי פלוטינוס וחסידי המאחרים

נקרא ממחבר קטעים מכתבי תלמידו פורפיריוס איש צור ששיכתב את
הלוגיקה האריסטוטלית ברוח אפלטונית -- ועל פרשנותו לתורת

הצמחונות הפיתגוראית וליכולת השכלית של בעלי החיים .
לאחר מכן, נקרא קטעים מהפילוסופיה של איאמבליכוס, אשר לימד
במקומות שונים בסוריה וגם בבתי המרחץ של חמת גדר אבל נתרכז
במיוחד במסותיו על הזמן - בו השתמש בבקורת על הזמן שנכתבה על
ידי אריסטו ב"פיזיקה" שלו אבל גם בהסברו של אפלטון בדיאלוג
"טימאיוס"

לאחר מכן, נלמד על תקופת הפרשנות הנאופלטונית שהשפיעה מאד על
הפילוסופיה הלטינית והערבית בימי הביניים פרשנים אלה פירשו את
דברי אפלטון ואריסטו בין המאות ג-ו לסה"ן ונקרא במיוחד קטעים מתוך
הפרשנים הפילוסופיים פרוקלוס שלימד באתונה וייסד רעיון תאולוגי
נאופלטוני גדול ומתוך מאקרוביוס שתורתו על מויזיקת הספאירות
השפיעה מאד על המערב ובואתיוס "תנחומי הפילוסופיה"
בחלק האחרון של הסמסטר נעסוק בקריאה ממבחר כתבים נאופלטונים
נוצרים, ויהודים; ונדון בהשפעתם על הדת והפילוסופיה המודרנית;
מבוססת הקריאה על מבחר קטעים מתוך "מקור החיים" לאבן-גבירול
הדיאלוגים על אהבה" לאברבנאל והדיאלוגים על אהבה של מרסל
פיצינו" ונסיים בדיון במשוררים האנגלים המטפיזיקאים והנאופלטונים
כגון, Yates, Wordsworth, Herbert, Vaughan,

דרישות הקורס: עבודה סופית

הנושאים לדיון בקורס והפנייות לחומר קריאה

הנאופלטוניזם המוקדם

1 נתן שפיגל, פלוטינוס "אנאדות" כרכים א-ב (מוסד ביאליק

ניתן להוריד תרגום לאנגלית מהאינטרנט

[בתדפיס הובאו גם קטעים מדברי תלמידו של פלוטינוס, פורופיריוס](#)

או לקרוא אותו באחד מהתרגומים הבאים

Plotinus the Enneads, trans. S. MacKenna (Penguin) .

A.H. Armstrong, "Plotinus", Loeb 1988, (Loeb, 7 vols)

ספרי מבוא לפלוטינוס

Lloyd P. Gerson, "The Cambridge Companion to Plotinus"

J.M. Rist, Plotinus "The Road to Reality" W.R. Inge, "The Philosophy of Plotinus", i-ii London 1948 Eyjolfur K. Emilsson, " Plotinus on Sense-Perception Cam., 1990

מאמרים על פלוטינוס

Dillon, John 'Plotinus at work on Platonism', in Greece and Rome xxxix.2 1992 E.K. Emilsson, 'Plotinus and soul-body dualism', in: Stephen Everson (ed.) "Companions to Ancient Thought" 2 , Cam. 1991 R.T. Wallis, 'Plotinus and Paranormal Phaenomena' in: Anton, J. - Preus, A. (eds.), Essays in Ancient Greek Philosophy II (1983, NY)

הנאופלטוניזם המאוחר

מבוא כללי

[R.T. Wallis, "Neoplatonism" \(Duckworth London, 1972](#)

שפיגל "האנאדות" כרך א. א. פורפיריוס "חיי פלוטינוס" תר נ

מבחר קטעים מתוך

Porphyry "Launching Points to the Realms of the Mind"

מתוך איאמבליכוס מבחר קטעים

Eunapius, "Lives of the Sophists" - 'Life of Iamblichus'

D. O'Meara, "Pythagoras Revived"

S. Pines-S. Sambursky, Concepts of Time in Late Neoplatonism

מבחר קטעים מתוך

[Julian, "Orations" - The Hymn to King Helios](#)

[Sallust, "On the Gods" in : G. Murray, "Five Stages of Greek Religion"](#)

["מבחר קטעים מתוך "אוגוסטינוס ווידויים"](#)

[Proclus, "Commentary on Plato's Parmenides"](#)

[Macrobius "Scipio's Dream"](#)

[לנאופלטוניזם המאוחרים ביבליוגרפיה פרשנית מבוא](#)

[A.H. Armstrong, ed., The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy \(Cam., 1967\)](#)

[W.R. Inge, " Christian Mysticism" 1899](#)